

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO - YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL. ČETRTEK, 15. FEBRUARJA (FEB. 15), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV. - NUMBER 33 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriški letalci podpirajo Ruse v prodiranju proti Dresdenu!

Rusi dovršili osvojitve Budimpešte po ljutih bitkah, v katerih je sovražnik utrpel ogromne izgube. Sovjetske čete ubile 49,000 in ujele 110,000 nemških in ogrskih vojakov. General Pfeffer-Wildenbruch in člani njegovega štaba ujeti. Armada maršala Koneva zasedla čez 150 naselbin v prodiranju proti Dresdenu. Kolone prve kanadske armade razširile vrzel v Siegfriedovi liniji. MacArthur naznanil okupacijo japonskega letališča in mornarične baze.

LONDON, 14. febr. — Ruska armada maršala Koneva, ki se valja proti Dresdenu, glavnemu mestu Saksonske, je dobila podporo s strani ameriških in angleških letalcev. Čez 800 ameriških in angleških letal je metalo bombe na Dresden, nadaljnjih 1700 pa na druga nemška mesta. Letalci so povedali, ko so se vrnili v svoje baze, da so bombe zanesle ogromne požare v Dresdenu, katere so videli, ko so bili dvesto milj od tarče bombardiranja iz zraka. Bombe so porušile železniške postaje in omrežje v bližini Dresdenu. Enote ruske armade so prodrele v bližino reke Ques na poti proti saksonski prestolnici.

London, 14. febr. — Rusi so dovršili osvojitve razdejane Budimpešte, ogrskega glavnega mesta, po ljutih bitkah, ki so trajale 49 dni in v katerih je sovražnik utrpel ogromne izgube. Rusi so ubili 49,000 in ujele 110,000 sovražnikov. Zmago v Budimpešti je naznanil maršal Stalin v povelju dneva. Nemce je zadel največja katastrofa od Stalingrada. Topovi v Moskvi so ponovno grmeli in proslavljali največjo rusko zmago od padca Varšave 17. januarja.

Poveljnika ruskih armad, ki sta uničili nemško-ogrsko vojaško posadko v Budimpešti, sta maršala Malinovski in Tolbuhin. Moskva poroča, da so Rusi zaplenili ogromne količine nemškega orožja, streliva in živil. Med orožjem je 269 tankov in 257 težkih in lahkih topov. Budimpešta je bila strateško važna obrambna trdnjava ob reki Donavi in na poti, ki vodi na Dunaj. Ruski armadi imata se zdaj odprto pot za prodiranje proti Donavi in Pragi. Budimpešta je že sedemnajsta prestolnica, ki je prišla pod kontrolo zavezničkov.

Okupacija Budimpešte je rezultirala v ujetju generala Pfeffer-Wildenbrucha in članov njegovega štaba. Rusi so jih ujele v odvodnem kanalu, v katerem so se skrivali. Pfeffer-Wildenbruch je bil poveljnik nemške vojaške posadke v Budimpešti. On je bil načelnik nemške vojaške policije, ki je zasedla Sudele 1. 1938 po sklenitvi monakovsk kupčije, ko sta premierja Velike Britanije in Francije prodala in izdala Čehoslovakijo Hitlerju.

Uradni komunikate, objavljeni danes zjutraj v Moskvi, pravi, da je armada maršala Ivana Koneva okupirala čez 150 naselbin v prodiranju proti Dresdenu, glavnemu mestu Saksonske. Oddelki te armade so prekorčili reko Bober v več krajih. Prvi so dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno 60 milj od Dresdenu.

Levo krila armade maršala Koneva se bo kmalu spojilo s krilom armade maršala Žukova, ki drži pozicije ob reki Oder v bližini Berlina.

Pariz, 14. febr. — Kolone prve kanadske armade so razširile vrzel v Siegfriedovi trdnjavi liniji med Reno in Meusem v prodiranju proti Reichswaldu in ustanovile nova mostišča na reki Niers. Kanadske in britske čete zdaj drže 145 milj dolgo fronto znotraj Nemčije. Kanadske čete so porazile

Premestitev japonskih industrij

Posledica ameriških bombnih napadov

Washington, D. C., 14. febr. — Radio Tokio je priznal, da so ameriški bombni napadi na osrčje japonskih vojnih industrij povzročili ogromno škodo, zlasti pa je naznanil, da bodo letalske in druge tovarne, udeležene v proizvodnji orožja, streliva in drugega vojnega materiala, premesene v Mandžurijo.

Tokio je naznanil tudi preureditev japonske industrijske strukture. Poročila pravijo, da Japonci že odvažajo stroje iz tokijskega industrijskega distrikta v Mandžurijo.

“Program premeščanja vojnih industrij v Mandžurijo se že izvaja,” pravi tokijsko naznanilo. Tokio je dalje naznanil, da je Rokoza Takabe, direktor administracije v Mandžuriji, sestavil načrt glede konstrukcije novih tovarn v Mandžuriji. Vojne tovarne, najbolj prizadete v ameriških bombnih napadih, so one v Tokiju, Nagoji, Oti in Kobeju.

Načrtno gospodarstvo v Franciji

Podržavljenje premogovnikov na vidiku

Pariz, 14. febr. — Francoska začasna vlada, katere predsednik je general Charles de Gaulle, se je izrekla za izvajanje načrtnega gospodarstva, da se Francija postavi na noge in reši ekonomsko krizo. De Gaulle je naklonjen sistemu trdne kontrole gospodarstva, kar predvideva podžavljenje premogovnikov v severozahadni Franciji.

Začasna vlada je že naznanila ustanovitev skupnih posvetovalnih odborov delavcev in delodajalcev. Eden izmed odborov že upravlja Renaultove tovarne v pariskem predmestju, ki izdelujejo automobile in vojno opremo. Vlada je obdoločila direktorje kompanije sodelovanja z Nemci v času okupacije in konfiscirala njeno lastnino.

Robert Lacoste, minister za produkcijo, je orisal program, katerega bo vlada izvajala. Ta je prvi korak na poti v načrtno gospodarstvo. Program sliči onemu, ki ga izvaja sovjetska Rusija, dasi ne predvideva kolektivizacije vseh industrij. Lacoste je naznanil razpust takozvanih organizacijskih odborov, katere je ustanovila bivša lutkarska vlada v Vichyju. Ti so imeli kontrolo nad produkcijo v vseh francoskih industrijah.

Lacoste je naznanil postopno uvajanje načrtnega gospodarstva pod nadzorom posebne komisarija, katerega bo imenovala vlada po posvetovanjih z voditelji delavskih uni.

Vladna kriza se razvija v Rumuniji

London, 14. febr. — General Nicola Radescu, predsednik rumunske vlade, je v radijski oddaji omenil razvoj krize, ker nekateri listi ljuto napadajo njegovo vladu. On se je tudi pritožil, da masne demonstracije ovirajo napore za vzdrževanja reda. Radescu je formiral vladu v decembru preteklega leta, ko je Moskva obdoločila prejšnji režim, da ni storil nobenega odločnega koraka proti fašistom.

BYRNES NAGLASIL VAŽNOST DOGOVORA VELESIL

Amerika revidirala svojo tradicionalno politiko

LONDONSKI POLJAKI PROTESTIRAJO

Washington, D. C., 14. febr. — James F. Byrnes, direktor vojne mobilizacije, prvi član Rooseveltovega štaba, ki se je vrnil v Washington s konference “velike trojice” v Jalti na Krimu, je dejal, da je bila konferenca ogromen uspeh v vseh oziirih. Za predsednika konference je bil izbran Roosevelt.

Byrnes je razkril, da je Roosevelt pridobil premierja Churchill in maršala Stalina za sprejetje svojih načrtov in predlogov. Eden se je nanašal na vprašanje, ali naj ima katera koli velesila oblast vetiranja sankcij proti sebi kot članici svetovne zaščitne organizacije. On je pohvalil tudi dosego sporazuma glede nove meje med Poljsko in Rusijo ob Curzonovi liniji in izjavil, da je poljski režim v Varšavi edina poljska vlada. To je bila kľofuta poljski ubežni vladi v Londonu.

Dogovori, sklenjeni na konferenci v Jalti, so dobili ugoden odmev v kongresu. Republikanski in demokratiški kongresniki ter senatorji so pozdravili dogovore kot mejnik na poti v razumevanje in prijateljske odnose med državami. Dogovor je kritiziral le kongresnik O’Konski, republikanec iz Wisconsin, Američan poljskega porekla. On je dejal, da je bila konferenca v Jalti ponovitev monakovske kupčije.

“Ako je Hitler upal, da bo nastal razkol na konferenci “velike trojice”, se je zmotil,” je dejal Byrnes. “Sleherpi Američan mora biti ponosen na vlogo, katero je igral predsednik Roosevelt na tej konferenci.”

Byrnes je dejal, da bo več vojakov, zavojevalnih v bitkah v marcu nego jih je bilo kdaj prej od izbruha vojne. Izjava pomeni, da bo prihodnji mesec odločilen.

London, 14. febr. — Poljska ubežna vlada je obsodila zaključek “velike trojice”, da pridejo vzhodne poljske pokrajine pod Rusijo in glede ustanovitve nove vlade v Varšavi. Člani poljske ubežne vlade, katere predsednik je Tomasz Arciszewski, so po svoji seji objavili deklaracijo, “da ne priznajo zaključka in ga ne smatrajo za obveznega za poljsko ljudstvo.”

Očitno je, da so si z deklaracijo podpisali smrtno obsodbo. Arciszewski je naznanil, da bo naslovil oster protest vladama Velike Britanije in Amerike. Člani poljskega kabineta so izjavili, da so zavezniki izdali Poljsko.

Znamenja kažejo, da bo nova poljska vlada formirana pred konferenco reprezentantov Združenih narodov, ki se prične v San Franciscu, Cal., 25. aprila. V novi vladi bo najbrže dobil pozicijo Stanislaw Mikolajczyk, bivši poljski premier, ki je vedno priporočal zblizanje med poljsko ubežno vlado in sovjetsko Rusijo, a je naletel na odpor pri poljski reakciji. Mikolajczyk je vodja poljske kmečke stranke, najmočnejše poljske politične grupe, ki ni reprezentirana v sedanjih ubežni vladi.

Amerika izgubila dve ladji pri Filipinih

Washington, D. C., 14. febr. — Mornarični departament je razkril, da sta bili dve ladji potopljeni v akciji pri Filipinih. To sta bili letalonosilec Ommaney Bay in rušilec Long.

Domače vesti

Nov grob v Penni
Imperial, Pa. — Po prestani operaciji je umrl v bolnišnici 4. febr. Anton Kerin, star 63 let in doma iz vasi Veliki Podlok pri Krškem. Tukaj zapuša žena, tri sinove (dva pri vojakih), dve hčeri in dva brata, v starem kraju pa sestro in druge sorodnike. Bil je član društva 106 SNPJ, kakor tudi ABZ.

Ameriška delegacija v Švici

Iskanje skritega nemškega plena

Bern, Švica, 14. febr. — Lauchlin Currie, načelnik ameriške delegacije v zavezniški ekonomski misiji, ki je dospela sem, je dal razumeti Švici, da pričakuje sodelovanje z njene strani v soglasju z njeno nevtralnostjo pri iskanju plena, ki so ga naciji ukradli v okupiranih deželah in skrili zunaj Nemčije.

Predmet, katerega se je Currie dotaknil, je delikaten, ker švicarski zakon krije tajnost bančnih in drugih transakcij. O tem se bodo vršile diskuzije med člani zavezniške misije in švicarsko vlado. Misija vključuje reprezentante Amerike, Velike Britanije in Francije.

Currie je na sestanku s časnikarji dejal, da je iskanje nacijskega plena v soglasju z resolucijo, sprejeto na konferenci v Breton Woodsu. Ta krije bančne vloge, bonde in umetnine.

Zavezniška misija bo skušala tudi ustaviti prevoz premoga, železne rude in drugega materiala po švicarskih železnihah iz Nemčije v severno Italijo. Storjen bo tudi pritisk na Švico, da ustavi izvoz strojev in orožja v Nemčijo.

Švica se bo najbrže udala pritisku zdaj, ko nemške oborožene sile dobivajo strahovite udarce na vzhodni in zapadni fronti. Ona je že pred nekaj meseci ustavila pošiljanje orožja in streliva v Nemčijo. Zavezniško misijo je sprejela priščno in upanje je, da bodo razgovori uspešni.

Repatriacija ruskih državljanov

Sovjetska misija dospela v London

London, 14. febr. — Sovjetska misija pod vodstvom generala je dospela sem, da aranžira repatriacijo 13,000 ruskih državljanov, ki se nahajajo v Angliji. Te so ujele Nemci in jih potisnili v nacijsko armado in delovne bataljone. Pozneje so jih ujele angleške in ameriške čete, ko so udrle v Normandijo in potem začele prodirati preko Francije proti nemški meji.

Prvotno je bilo 23,000 ruskih državljanov v Angliji, toda 10,000 izmed teh je bilo poslanih domov v novembu preteklega leta. Večje število ruskih državljanov je v Franciji, kamor je tudi prišla sovjetska misija z namenom, da aranžira repatriacijo.

Repatriacija ruskih državljanov bo zaključila grdo poglavje v angleško-ruskih odnosih. Angleži so smatrali te za vojne ujetnike, docim je Moskva insistirala, da so osvobodjeni ruski državljani, napram katerim je treba nastopiti kot zaveznikom. Britske avtoritete so potisnile ujele Ruse v ista taborišča kot Nemce in napram njim postopale bolj ostro nego proti Nemcem. Dobivalo so slabšo hrano kot Nemci.

Šele potem, ko so sovjetske avtoritete protestirale, so britske avtoritete ločile Ruse od Nemcev. Poslani so bili v druga taborišča in njihov položaj se je izboljšal.

ADF odbila Lewisovo zahtevo

Vrnitev rudarske unije v federacijo odložena

Miami, Fla., 14. febr. — Po tri ure trajajoči seji članov izvršnega odbora Ameriške delavske federacije je bilo naznanjeno, da so nastale nove ovire glede vrnitve rudarske unije UMWA, katere predsednik je John L. Lewis, v federacijo.

Doznava se, da je Lewis naslovil pismo odboru ADF z zahtevo, da mora dati garancijo, da bo on ali kateri drugi uradni član UMWA dobil pozicijo v izvršitvi ADF. To je bil Lewisov pogoj za vrnitev rudarske unije v federacijo.

William Green, predsednik ADF, je odbil Lewisovo zahtevo. Poslal mu je telegram, da ne more dati take garancije. Le v slučaju odstopa ali smrti katerega člana izvršitvenega odbora bo Lewis dobil pozicijo.

Na konferenci s časnikarji Green ni hotel razkriti drugih detajlov Lewisu poslanega telegrama. Drugi člani izvršitve so izrazili upanje, da bo Lewis revidiral svoje stališče in s tem odprl pot za vrnitev rudarske unije v ADF, preden bodo člani izvršitvenega odbora zaključili svojo sejo.

Napad na španskega konzula

Kongresnik Coffee zahteva aretacijo

Washington, D. C., 14. febr. — Kongresnik Coffee, demokrat iz Washingtona, je napadel Joseja Castana, španskega konzula v Manili, in zahteval aretacijo. Dejal je, da je vojni zločinec in mora kot tak dobiti zaslužen kazen.

“Obtožba je umor,” je rekel kongresnik v svojem govoru. Coffee je razgalil španskega konzula kot osiščnega agenta in petokolonca in ga obdolžil odgovornosti za smrti več tisoč Američanov in Filipincev. “Kakor dolgo se bo Castano svobodno gibal v Manili in pošiljal tajna poročila osišču Berlin-Tokio-Madrid, toliko časa ne bodo ameriške žrtve japonske brutalnosti maščevane,” je rekel kongresnik. “Celo življenje onih Američanov, ki so v Manili, so v nevarnosti.”

Coffee je dejal, da so Japonci po okupaciji Manile naglasi vse tuje konzule v eno sobo in zahtevali od njih, naj pripravijo seznam imen vseh Američanov, katere smatrajo za sovražnike osišča. Edini konzul, ki se je odzval, je bil Castano. On je odgovoren za one Američane, katere so Japonci ustrelili na Filipinih.

Konferenca v Jalti razočarala Vatikan

Rim, 14. febr. — Vatikanski krogi so dali razumeti, da so jih zaključki, sprejeti na konferenci med Rooseveltom, Churchillom in Stalinom v Jalti na Krimu razočarali. Boli jih odločitev glede Poljske in razočarani so, ker katoliška Italija ni bila omenjena in ne svoboda vere. Italijanska vlada, ki je upala, da bo imela besedo na konferencah po zaključku vojne, je tudi razočarana.

Japonski komentar konference “velike trojice”

San Francisco, Cal., 14. febr. — Radio Tokio je komentiral konferenco “velike trojice” v Jalti na Krimu in naglasil, da sta se Velika Britanija in Amerika podvrgli ruskemu vplivu. “Churchill in Roosevelt sta igrala podrejeno vlogo v Jalti in mo-

USTANOVITEV NOVE DELAVSKE ORGANIZACIJE

Vodja britskih strokovnih uni se strinja s Hillmanom

IZGLEDI ZA DOSEGO SPORAZUMA

London, 14. febr. — Volja in razpoloženje za sklepanje kompromisov prevladujeta na konferenci svetovnih strokovnih uni, ki se vrši v Londonu. To dejstvo je bilo demonstrirano, ko je prišlo v ospredje vprašanje glede ustanovitve nove mednarodne delavske organizacije, ki naj bi vključevala unije Kongresa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije.

Vprašanje je potisnil na površje Sidney Hillman, predsednik unije Amalgamated Clothing Workers in član ameriške delegacije. Walter Citrine, tajnik Kongresa britskih strokovnih uni, je dejal, da se strinja s Hillmanom glede glavnih točk in predlogom, da se ustanovi nova delavska organizacija, katere naj bi nadomestila Mednarodno federacijo strokovnih uni in tajništvo, katerega reprezentira na zborovanju.

“Ne soglašam z onimi, ki obsojajo Mednarodno federacijo strokovnih uni in Ameriško delavsko federacijo,” je dejal Citrine. “Lahko rečem brez jeze in obotavljanja, da bi nekateri govorniki, ako bi se bili tako poglabili v mednarodno gibanje strokovnih uni, kot sem se jaz v zadnjih šestnajstih letih, spoznali, da ustanovitev vsakljikega mednarodnega ni lahka naloga.”

Sugestije in priporočila, kateri sta izrekla Hillman in Citrine, pridejo pred posebni odbor, čigar člana sta oba. Pričakuje se, da se bo našla podlaga za dosego sporazuma in sestave resolucije, ki bo predložena konferenci v odobritev. Imenovan bo odbor, ki bo sestavil ustavo in dobil oblast glede uveljavljanja sugestij in priporočil.

Citrine je v svojem govoru svaril, “da moramo biti previdni v iskanju novih prijateljev, če nečemo izgubiti starih in močnih. Nova mednarodna delavska organizacija naj se drži načel strokovnega unionizma in proč od politike. Organizacija, ki osvaja politična načela in filozofije, ograža svojo stabilnost in učinkovitost.”

Mezde ostanejo pod kontrolo

Warren naglasil važnost programa

Chicago, 14. febr. — Edgar L. Warren, načelnik pokrajinskega odbora vojne delavskega odbora, je dejal, da bodo mezde pod vladno kontrolo tudi po zaključku vojne. On je govoril pred člani Zveze čikaških trgovcev.

“V situaciji, ki je nastala v vojnem času, je program stabilizacije in kontrole mezd potreben,” je dejal. “Ta se izvaja v industrijskih središčih, kjer je tekma za delavce. Znamenja so, da se bo tekma nadaljevala nekaj časa tudi po zaključku vojne.”

Warren je naglasil, da stabilizacija mezd v industrijah ne pomeni izenačenje mezd po vsej državi. Mezde so višje v vzhodnih, centralnih in zapadnih državah kot pa v južnih državah. rala sta priznati dominacijo Sovjetske unije na konferenci,” pravi Tokio.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6,00 na leto, \$3,00 za pol leta, \$1,50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7,50 za celo leto, \$3,75 za pol leta; za inozemstvo \$9,00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarotenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbin

1918—1945

Sheboygan, Wis. — "Moskva! Moskva!" se je glasilo iz kota v kot v velikem železniškem vozu, v katerem smo bili natrpani ko čebele v panju.

Utrujeni od dolge vožnje iz daljne Sibirie smo se dvigali s svojih trdih ležišč. Izstopili smo na nižji-gorodski postaji. Velika in lepa postaja na istočni strani mesta. Posedemo kar po tleh, kajti klopi so bile že vse zavzete in še celo prostora na tleh je bilo težko najti. Sto in sto potnikov se je mešalo in drenjalo sem in tja. Videti so bili vsi utrujeni in hiteli nekam, kakor brez cilja.

Ko sedimo in živimo skromno večerjo, katero smo vedno nosili v nahrbtniku, posušen ovsen kruh, in namakamo v vroči čisti vodi ta "suhari", so se pričeli vstajati potniki in nas prosili za grizljaj "suhari" (posušen kruh v kosih). Mlada dama nam je ponudila v zameno svoje lepe bele rokavice, neki drug elegantno oblečen možiček pa lepo britve, tretji svoje ekstra hlače itd. Vsakemu smo dali po nekaj kosčkov suharija in seveda odklonili vsako odškodnino. Ker smo uvideli, da na postaji ni dobro ostati dolgo, smo vstali, vrgli vreče na rame, odšli na ulico in pričeli ogledovati to veliko rusko prestolnico.

Tudi na ulici se nam ni nič bolje godilo. Suhi kruhek v vreči na naših hrbtih je začel oparjati za nami idočje ljudi na njihove prazne želodce in pričel se nas ponovno nadlegovati za grizljaje kruha. Omeniti moram, da je bilo slišati, ko smo korakali po pločniku, kakor da bi nosili suhe orehe v vrečah, in to je bil povod, da so nas Moskvanji prosili kruha. Vsek nam je potofili, da ni zaužil že dva ali tri dni ničesar, ker ni bilo mogoče ničesar kupiti. Glad je bil vladar Moskve.

Drugi dan smo se odpeljali s poulično na drugo železniško postajo, na kateri smo čakali nekaj dni na vlak, ki nas je odpeljal naprej proti Ukrajini. Na zadnji postaji v Sovjetski uniji dobimo povelje, naj vsi bivši ujetniki, ki se vračamo v domovino, izstopimo in pridemo v veliko obednico, kjer nam bo dala sovjetska država za odhodno sredstvo večerjo. Seveda smo se radi odzvali. Bilo nas je okrog tisoč lačnih avstrijskih vojakov na vlaku.

Ko pridemo v veliko obednico (to je bilo v mestu Kursku), vidimo spredaj pri veliki mizi že zbrane višje častnike sovjetske armade. Ko se posedemo in umirimo, nas pozdravi mlad ruski oficir in pojasnil v kratkih besedah, zakaj so nas povabili v dvorano, nakar predstavi nekega sovjetskega generala, češ, on vam bo napravil poslovilni govor.

General je bil dober, govornik in navdušen boljševik. Slikal nam je položaj v novih državah, ki so bile ustanovljene po razpadu avstro-ogrske monarhije. Rotil in navduševal nas je, naj se premislimo, predno zapustimo Sovjetsko unijo in se podamo vsak v svoj kraj, "kjer ni svobode in demokracije, pač vlada stari sistem izkoriščanja, kakor prej v Avstriji. Tam so eni

in isti orožniki itd., samo zvezde in znake na ramah so spremenili, drugače pa služijo istim pijavkam in zatirajo ubogo ljudstvo." Apelarjal je, naj ostanemo v Sovjetski uniji in se pridružimo sovjetski rdeči armadi in tako pomagamo streti njihove domače sovražnike in potem bi pomagali svetovni revoluciji, kajti domovina vsakega proletarca je tam, kjer se počuti, da je svoboden, ne ozira se, kje mu je tekla zibelka.

Ujetniki smo bili namenjeni domov in ni nas mogel pregovoriti. Nejevoljen se je poslovil, nam pa so vseeno postregli s kašo in čajem, nakar smo se vrnili na vlak, kateri nas je odpeljal iz prostrane Rusije skozi Ukrajino, Poljsko, Češko in Avstrijo v "svobodno" Jugoslavijo.

Že na ljubljanski postaji smo se o tem prepričali, ko smo zagledali visoke vojaške oficirje v lepih uniformah in z lepimi zlatimi in srebrnimi zvezdami na ramah. Iste osebe kot prej in isti zaničljivi pogledi na ubogo paro.

Nekdo izmed naše skupine reče: "Menda je imel tisti general prav, ki nam je govoril v Kursku."

In treba je bilo nove vojne, novih žrtev, novih grobov po vsem svetu, da gredo v pozabnost stare navlake na starih ramah in se rodijo nove moči, nov družabni red, v katerem bo delil kruh brat s bratom. In ko se bodo zopet vračali vojni ujetniki iz Sovjetske Rusije, jim ne bo treba tako pridigovati, naj ostanejo tam. Govorniki jim najbrže bodo naznanili nov red v novem svetu in jim želeli srečno pot v nov svet.

Anton Debevec.

IŠČE STRICA

Conneaut, O.—Pred nekaj dnevi sem prejel pismo od mornarja, ki se nahaja pri jugoslovanski mornarici na Malti. On piše: "Z menoj se nahaja Slovenec, ki želi, da bi na kak način dobil naslov svojega strica. Piše se Franc Laurič in je sin pokojnega Ivana Lauriča, ki je bil obtožen pri Ložu, občina Stari trg. Sedaj se menda nahaja nekeje v okolici Clevelanda, O."

Kakor je nadalje razvidno iz pisma, dotični mladenič nima nikogar, ki bi mu pisal in želi dobiti naslov svojega strica. Ako bi te vrstice čital Matevž Laurič, naj piše svojemu nečaku na sledeč naslov: Laurič Franc, R. Y. N. c/o F. M. O., Malta.

Pozdrav vsem čitateljem Prosvete.

Joseph Sedmak.

NA DELU ZA STARO
DOMOVINO

Rock Springs, Wyo.—Da se tudi v naši naselbini zopet poživijo delo za pomoč trpečemu ljudstvu Jugoslavije, sta postojanki št. 5 SANSa in št. 7 JPO-SS sklenili na svoji skupni seji dne 4. decembra, da se v ta namen priredi plesna zabava na dan 13. jan., in danes z veseljem poročamo o rezultatu te prireditve, ki je bil nepričakovano zadovoljiv.

Čisti preostanek veselice zna-

ša \$633.85. Darovi, ki smo jih prejeli od posameznikov, pa znašajo \$98.11. Imena in vsote darovalcev so: Frank Gosar \$26.61, dr. E. S. Lauzer \$25, Frank Usenik in John Putz Blacksmith Shop \$15, Jennie Ferlic \$10, Anton Starman \$10, Frank Usenik \$7.50, Ignac Bozovihar \$4.

Po sklepu seje 18. januarja se je vsoto \$731.96 poslalo na pristojna mesta, in sicer \$365.98 glavnemu blagajniku SANSa in \$365.97 pa glavnemu blagajniku JPO-SS, upajoč, da se bo to vsoto čim prej in čim uspešneje porabilo v pomoč stari domovini.

Odbor se iskreno zahvaljuje vsem, ki so na en ali drug način pripomogli do tako lepega uspeha. Uverjeni bodite, da vam bo narod enkrat za ta vaš trud iz srca hvaležen. One posameznike, kateri niti danes—v največji potrebi svojega naroda—nimajo srca za mile prošnje svojih ljudi, bo pa sodilo javno mnenje naroda, in lahko si mislimo, da ta sodba ne bo mila. Še prav posebno lepa hvala mrs. Mary Kershnik in mrs. Angeli Kershnik, ki sta spekli potice za to prireditve, kakor tudi vsem onim, ki so se trudili od hiše do hiše s prodajanjem vstopnic. Da se jim da javno priznanje in da se jim vsaj deloma odločimo za njihov trud, naj navedemo tukaj njih imena: Joe Pershin in žena, Anton Starman, Frank Jamnik, mrs. Stalik, Mary Pivk, Lincoln Market, J. Iskra, Mary Kershnik, Jerry Chadez, John Porenta, Leo Luzan, Tom Chadez, Valentin Marcina in Martin Mehle, Tom Kos in Valentin Homec, Rose Omejc, mrs. Poljanec, Frank Grum in Jack Podbevsek.

Iskren pozdrav vsem zavednim in dobrosrčnim rojakom in rojakinjam po širni Ameriki, kateri se trudijo v pomoč revnemu narodu v stari domovini.

Odbora postojank št. 5
SANSa in št. 7 JPO-SS.

ODLIKOVANJE

Cleveland, O.—Pajdaši v obsegu clevelandskega trobila se zelo zgražajo, ker je bil Etbin Kristan odlikovan od jugoslovanske osvobodilne vlade z redom narodnega ujedinjenja. Ti zavistniki so zelo nevoščljivi. Povprašujejo, zakaj ne dobe odlikovanja Adamič in drugi. Potolažite se, še vsi pridejo na vrsto! Seveda, prvi je bil Kristan, ker je najstarejši in od mladih nog v boju za izboljšanje človeške družbe. Drugi pridejo na vrsto po zaslugah.

Tudi vi, kvizlingi, prejmete odlikovanja, po zaslugah. Ako želite vedeti, kakšno odlikovanje vas čaka, vzemite v roke letošnji Družinski koledar in čitajte Katke Zupančičeve sodb "Izdajalcem"! In dobili boste za doščanje.

Etbinu Kristanu prav iskrene čestitke k odlikovanju, katerega je po vsej pravici zaslužil. Upam, da ni zadnje. Smrt fašizmu! Svoboda narodu!

Felix Štrumbelj.

PLESNA VESELICA

St. Michael, Pa.—Društvo št. 190 SNPJ je sklenilo, da bo priredilo plesno veselico dne 17. februarja v S. E. klubu. Čisti dobiček prireditve je namenjen za društveno blagajno. Vem, da bo marsikdo rekel, da imamo zopet veselico! Kaj podobnega bodo dejali zlasti oni člani, ki nikdar ne prispevajo centa v društveno blagajno.

Brat in sestra! Ne jezita se! Vsakdo ve, da ima naše društvo

Po poročilih o velikih neredih in nervozi širom Nemčije radi naglega prodiranja rdeče armade proti Berlinu, so anglo-ameriški letalci vrgli v Nemčijo tudi na tone propagandnih letakov. Na silki je videti padanje zavojev letakov v Mersenburg. Politična vojna proti nacijem bi bila bolj učinkovita, ako bi zavezniki imeli kak načrt za pravičen mir v Evropi.

stroške, kakor jih imajo tudi na robu kraj vasi, kjer najbolj piha burja.

Vabim vse člane in članice, prijatelje in znance, da nas posetijo v velikem številu in pomagajo do večjega uspeha. Igral bo dobro poznani Louis Koppler in njegov kvartet.

Torej, kdor ljubi dobro godbo ali ako ima slučajno srbeče pete, naj le pride in ne bo mu žal. Ker je že od nekdaj slovenska navada, da se na lačne in žejne ne pozabi, bo tudi naš odbor skrbel, da bomo imeli vsega zadostno. Ne bo manjkalo ne pijače ne jedade. Kličem vam na veselo svidenje v soboto 17. februarja.

Antonia Pierce.

SEJA KLUBA ŠT. 49 JSZ

Cleveland, O.—Članstvo kluba št. 49 JSZ je prav vlnudno prošeno, da se udeleži klubove seje, ki se bo vršila tretjo nedeljo ob pol desetih dopoldne v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd. Na svidenje!

Anton Jankovich.

LETNA SEJA DELAVSKE
ZADRUŽNE ZVEZE

Chicago, Ill.—Letna seja Delavske zadrzne zveze (češka zadruga), ki ima trgovino na 2655 Pulaski rd., se bo vršila v soboto, 17. februarja, in v nedeljo, 18. februarja. V soboto se bo vršilo zborovanje v angleškem jeziku, v nedeljo pa v češkem. V soboto bo govoril William Torma, v nedeljo pa Elena Varneck.

James Smid, tajnik.

TO IN ONO

West Middlesex, Pa.—Zimo imamo pa res muhasta! Snega je več kot preveč. V naši stari domovini so rekli, da pihava mrzla ribenška burja, tukaj pa pravijo, da pihava kanadska, katere nese sneg kot zastavo. Ulice so vse zametene in promet je oviran v mnogih krajih. Mene je že četrtič zametel sneg, tako da nisem mogel iti na delo. Tudi mnogi drugi farmarji so prisiljeni ostati doma za pečjo, namesto da bi šli na delo v tovarno. Ko pa pride zopet na delo, moraš dati odgovor, kaj te je zadržalo doma. Seveda, odgovor je enostaven—preobilo snega. Ta sneg ovira vojno produkcijo na splošno.

Zadnjič sem čital dopis tistega Clevelandčana, ki se ne strinja z domačimi imeni, ki jih rabijo za hišne gospodarje v stari domovini. Kaj hočemo! Tudi pri nas niso rekli pri Valentinčevih, temveč pri Bertu, dasiravno nismo imeli gostilne. V naši vasi se je reklo po domače pri dveh hišah pri Španovih. Razlikovali so se samo s tem, da so rekli pri doljnem Španu in Gornjem. Nadalje smo klicali pri dveh hišah pri Burjevih, da si se ena družina pisala Perme, druga pa Padar. Razlikovali smo jih samo s tem, da smo dejali pri Burjevih Janezu in pri Burjevih Francetu. Domači imeni so gotovo dobili po ribenški burji, kajti hiši stojita

Marko Holjavec.

ODMEV NA POLEMICO

Bessemer, Mich.—Prosveto čtam že 30 let. Zanimajo me zlasti dopisi in uredniški članki. Mislim reči, da mi ugajajo članki, ki jih piše sedanji urednik. Čital sem polemiko med dvema urednikoma. Nisem vedel, da je bivši urednik Molek tako nerazumen mož, ki se neče posvetiti večini, temveč je hotel samovoljno vsiljevati svoje mnenje. Poglejmo, kako junaško se bori jugoslovanski narod pod vodstvom Tita! Ves svet danes priznava Osvobodilno fronto in njenega poveljnika, samo br. Molek nima drugega kot slabe besede za jugoslovanske partizane.

Nekateri člani so tarnali za Molkom, ko je pustil mesto urednika. Dejali so, da je bil njihov učitelj. Jaz pa rečem, da je človek, ki ne zna v tako kritičnih časih ločiti dobrega od slabega, zelo slab učitelj! On vidi samo komunistični borbav. Taki argumenti, kot so Molkovi, ne bi smeli biti priobčeni v Prosveto. Prav tako ne bi smeli priobčiti nobenega drugega dopisa, ki je proti Osvobodilni fronti.

Marko Holjavec.

V Prosveti so dnevne svetlobe in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Oddelki ruske rdeče armade se pomikajo skozi neko vas v bližini Koenigsberga v Vzhodni Prusiji. To mesto je odrezano od edinega pristanišča Pillaua.

Zaključki velike trojice—I

Prvi vtis, ki ga človek dobi po prečitaniu uradnih izjav predstavnikov treh velebil, Amerike, Anglije in Rusije, ki so zadnje dni zborovali v Jalti na Krimu, je še precej ugoden. In ugoden je predvsem radi tega, ker je bila v zadnjem letu začela zunanja politika teh velebil v kalne vode in je bruhala iz sebe le razočaranje za razočaranjem in ustvarjala pogoje za nove mednarodne konflikte, dasi še ni na vidiku konca sedanjega svetovnega klanja. Razbohotila se je politika sile (power politics) in tajna diplomacija, ki je obetala svetu vse drugo kot mir.

V tem zastrupljenem mednarodnem ozračju naravno ni moglo drugega vzkliti kot velik pesimizem in malodušje pri vseh mislečih ljudeh. Združeni narodi so postali le fikcija in farsa. Atlantski čarter je bil pokopan po Stalinu, Churchill in končno tudi po Rooseveltu, na mednarodnem obzorju pa je vstajala nova trozveža imperialističnih sil, od katerih je vsaka sama zase zasledovala svoje cilje in si gradila svoje "sfere vpliva". Izgledalo je, da bodo poteptana in izbičana ljudstva Evrope, hrepenčca po svobodi in pravici, potisnjena iz dežja pod kap in osedlana z novo reakcijo.

Ta konferenca v Jalti je nekoliko razblinila to veliko moro, ki je zadnje mesece bolj in bolj tlačila vseh svet. V to zastrupljeno mednarodno ozračje je vrgla vsaj majhen žarek upanja, da še ni vse izgubljeno, da bo mogoče marsikaj popraviti, kar je bilo zavezno in usmeriti v bolj demokratične vode.

Z drugo besedo: objavljeni zaključki te konference velike trojice dajejo vsaj nekaj upanja križanim narodom. Toda odvisno bo od njih konkretnega izvajanja. Na primer zaključki moskovske konference zunanjih ministrov treh velebil leta 1943 tudi niso bili tako slabi na papirju, toda v kolikor niso bili enostavno ignorirani, so bili pa izjavani povsem drugače kot so glasili. Tehnerski politični zaključki so pa še danes največja tajnost in svet je mogel soditi o njih le po poznejšem političnem razvoju v Evropi. In ta razvoj je bil—"power politics."

In zdaj nekoliko o nekaterih zaključkih te konference kot so bili objavljeni po vseh treh vladah.

1) Kar se Nemčije tiče, ji je črno na belem obljubljen pravi kartaginski mir. V primeru s tem je bil krivični versajski mir prav blagodatje. Kar je Hitler nameraval storiti s poteptanimi narodi in bi bil tudi storil, če bi bilo nacijsko orožje zmogljivo, nameravajo to storiti vesele v Nemčijo po njenem porazu. To je sicer neke vrste poetična pravičnost, toda je vprašanje, kakšen mir bo mogoče zgraditi v Evropi s posnemanjem barbarskega nacijskega imperializma.

Naj nihče ne misli, da smo za kak "lahek" mir z Nemčijo, toda njeno gospodarsko uničenje kot je to predvideval Morgenthauov načrt, katerega je očividno v bistvu sprejela tudi ta konferenca v Jalti, more imeti le zle posledice za vso Evropo, ne samo za nemški narod. Poleg tega bo še izgubila večje pokrajine čisto nemškega ozemlja.

Vsekakor je gotovo to, da bo Nemce zdaj objela še večja desperatnost, da se bodo še bolj fanatično borili do "zadnjega moža", kajti Goebbelsova propaganda jim bo zdaj še lažje vtepla v glavo, da je boljše smrt kot suženjstvo. To pomeni, da bo prelile še mnogo krvi na obeh straneh predno se nacijski režim zruši na tla.

2) Glede Poljske je velika trojica prišla do precej važnega kompromisa, ki obeta dati nesrečni deželi bolj reprezentativno provizorično vlado kot je ona, ki je bila skotena v Moskvi, ali pa ona, ki života v Londonu. V smislu sklepa te konference bo na Poljskem sestavljena nova provizorična vlada, v kateri bodo zastopane vse demokratične politične skupine doma in v zamejstvu, splošne in tajne volitve za novo vlado pa bodo razpisane, kakor hitro bo to mogoče.

Razvidno je, da je Stalin v tem precej popustil, kajti Moskva je insistirala na priznanje sedanje provizorične vlade. Kakšna provizorična vlada ji bo sledila, bomo videli; želeli vsekakor je, da bi bila res demokratična tako po sestavi kot v praksi, ne samo v teoriji. S tem je tudi konec londonske vlade, kakor tudi dublinsko-varšavske, kajti ta odlok velike trojice ji ne priznava provizoričnega statusa. Šele njena naslednica bo dobila ta status.

Stalin je nekoliko popustil tudi glede vzhodne meje med Poljsko in Rusijo, kajti sporazum določa, da se bo tu in tam meja pomaknila pet do osem kilometrov od Curzonove črte v korist Poljske. Če bo to vključevalo tudi Lvov in poljske oljne vrelce v Galiciji, še ne vemo; kolikor moremo soditi po zemljevidu, se Stalin ni odrekel—galicijskega olju. V zameno za izgubljeno ozemlje na vzhodu, bo nova Poljska dobila Vzhodno Prusijo, vsaj večji del tiste, na zapadu pa tudi večje nemške pokrajine. Vse to ji je obljubljeno v jaltškem sporazumu velike trojice.

3) Ta konferenca je tudi razčistila situacijo v Jugoslaviji. Maršal Tito in dr. Šubašić sta dobila mandat, naj takoj spreminita znani sporazum v meso in kri in sestavita novo vlado. Kralj Peter je popolnoma na stran potisnjen in vsi njegovi ugovori ne bodo vredni nikavega oreha. Tudi polen zdaj ne bo mogel več metati pod noge, kakor je to skušal zadnje čase.

Priporočilo velike trojice, naj narodna osvobodilna vlada (AVNOJ) sprejme v svojo sredo vse one poslance, ki so bili člani zadnje skupščine pred Hitlerjevim navalom v Jugoslavijo in ki se niso kompromitirali s sovražnikom, je na mestu. Namen tega priporočila je vsekakor ohranitev državnotvorne vezi med storo in novo Jugoslavijo, kakor tudi paraliziranje opozicije. Ta korak bo gotovo imel ugodne posledice za notranje pomirjenje. Ti poslanci, ki imajo čiste roke, in poslanci AVNOJa, ki tvorijo provizorični parlament, dokler ga ne nasledijo ustavodajna skupščina. S strani Tita in Šubašića najbrže ne bo ugovora proti temu priporočilu. (Se nadaljuje.)

Zakaj je Tito moral zmagati

Louis Adamič
(Nadaljevanje)
Razume se, da angleška javnost ni ničesar vedela o teh notranjih in zunanjih zadevah: vsaj to ni bila njena briga. (Del tega stavka sem podčrtal, kajti ponovno pričakujem biti obtožen, da sem proti Britaniji. Tega sem bil obtožen, ko je izšla moja knjiga "My Native Land" (1943), obenem z očitkom, da sem anti-Srb in anti-Jugoslovan. To so storili in najbrž bodo spet storili oni, katere kritiziram, ali oni, ki kritizirane podpirajo, ali katerih interesi in aspiracije se strinjajo s prvimi. Ti ljudje so pod napačnim vtisom, da so pravi zastopniki Britanije, in to radi tega, ker so—recimo—uposljeni v uradu za zunanje zadeve; ali kar se Srbije tiče, ker se slučajno pišejo Gavriloviči ali Jovanoviči.—L. A.) Njen posel je bil še naprej verjeti v Mihajloviča.

Ta velika avtoriteta o Jugoslaviji—Miss West—je navdušljivo pisala o četniškem vodji in o njegovi stvari ter denuncirala njegove nasprotnike za komuniste in Hrvate. Pridobila je druge, da so pisali o predmetu. Pod svojim pokroviteljstvom je ustanovila pro-Mihajlovičeve organizacije po Angleškem. Nadzorovala je vsebino uredniških člankov in listnico čitateljev, kar je skoraj tedensko izhajalo v torijskem listu "Time & Tide," kojega urednica je bila njena prijateljica Lady Rhonda. Z drugimi vred ni imela nikakih potežkih pregovoriti F. A. Voighta, urednika "Nineteenth Century & After," da je započel kampanjo v prid Mihajloviču.

Voight se je zagledal v londonske ubežne vlade in glede jugoslovanskega položaja se je res potrudil do skrajnosti. Članke, ki jih je spisal o predmetni zadevi za svojo revijo, so bili tako inteligentni, kot reakcija sploh zamore biti inteligentna. Kar naravnost je povedal, da je Mihajlovičeva zmaga neobhodno potrebna za bodočnost britanskega imperija. Mihajloviča je nazival "herojskega patriota... eno izmed največjih osebnosti druge svetovne vojne..." (brez kojega zmage) ne more biti nikake varnosti za Veliko Britanijo in njen imperij" (avgusta 1943). In to je zapisal ob času, ko v mislih nobene informirane osebe ni bilo več dvoma, da je Mihajlovič sodeloval s poveljniki osovskih na Balkanu. (Voight je priznal, toda omalovaževal četniške sodelovanje z italijanskimi fašisti.) Ko sta potem pod pritiskom aktualnega razvoja položaja v Jugoslaviji, ki je bil povezan z nenaklonjenostjo Rusije do kakega razsula, Churchill in Eden priznala Tita, je revija "Nineteenth Century & After" svoji besnosti pričela vpiti, da je britanski imperij bil prodan.

Toda predno je prišlo do tega, so jugoslovanski premierji in izgnanstvu, vsi Gavrilovičevi Charleyi McCarthyji, nudili drug za drugim intervjuje takim listom kot "Great Britain & the Near East" in delali vtis, da je Jugoslavija dežela velikega, še nedotaknjene bogastva, kjer odgovorni britski interesi ne bi imeli potežkih pridobiti si rudniških, lesnih in drugih dobičkonosnih predprav.

Gavrilovič in Andrews sta skrbela za praktično stran tega projekta. Gotove faze so se tikale drugih vzhodno-evropejskih držav. Poljski, ogrski, rumunski in grški ubežniki so bili sodelučeni pri nekaterih. Z Andrewsom in Voightom so ti "bivši" ljudje sanjarili o neki vzhodno-evropejski konfederaciji, za katero sta se strinjala tudi Churchill in Eden, in to precej odprto do poznega leta 1943, ko je Sovjetska zveza pokazala močno opozicijo proti njej. S popolnoma finančne strani so nejugoslovanski ubežniki razpravljali o načrtih za nekatere železnice in ceste, kar pa je zahtevalo mednarodnega razmotrivanja.

Toda prav nič se ni izcimilo iz velikih sanj Gavriloviča—Westove—Andrewsa—Voighta—Rhonda. V borbi proti sovražni okupaciji Jugoslavije je Tito Mihajlovič kot silo uničil. Churchill in Eden sta bila primorana priznati partizane; kot torija sta pretkana in včasih delata poteza, da podpirata, kar je za nju neizogibnega. Končno sta junija 1944 dosegla preustroj jugoslovanske ubežne vlade in med njo in narodnim osvobodilnim gibanjem v domovini sklenila delovno zvezo.

Spomladi in poleti 1943, ko je naletel izšel še precej dober, se je vsrlo številno dobro obiskanih sestankov. Med navzočimi so bili zastopniki šestih bank, vključno Barclaysovo in Martinevo. Bank of England je poslala svojega opazovalca na dve seji. Navzoč je bil Sir Robert Barlow, zastopajoč največjo angleško trgovsko konzervno v Sir Samuel Turner, kralj azbesta in

Rebecca West je sama sebe precej dobro predstavila v svoji knjigi—sebe bolj kot Jugoslavijo. Zelo jasno je razodela svoje nazore napram ljudstvu. Na čim nižji socialni in ekonomski stopnji so se nahajali, tem manj človeški so postajali. Umorjeni kraj Aleksander je zbudil v njej največ sočutja. Ugodila je tudi dobro izobraženim, a intelektualno korumpiranim uradnikom presbiražo belgrajske vlade, ki so njo in Henryja Andrews spremljali na potovanju. Kmet je bil za njo manj član istega biološkega plemena kot ona, kakor pa del slikovite naravne podobe—štramba za folkloro.

Ni torej pretežno predstavljati si duševnega stanja tajinstvene gospodične ob misli na njeno Jugoslavijo, njeno lastno Srbijo, ki je pustila na cedilu literarni koncept, katerega si je ona zamislila o tej deželi. Niti ni pretežno si predstavljati, da bi povzela kakršne koli korake, da prepreči deželi zaiti na napačno pot—napačno iz njenega vidika, ki ga je opisala v 1150 straneh svoje knjige.

In Gavrilovič—tudi ta si ni mogel misliti kakih drastičnih sprememb v socialnem, vladnem in gospodarskem ustroju svoje domovine, v kateri je užival privilegirano življenje. Tu, di on je bil pripravljen storiti karkoli že, da pripomore do Mihajlovičeve zmage—in slučajno sam sebe: postal bi jugoslovanski Papandreu.

In Angleži iz "Cityja" so hoteli, seveda, zaslužiti le poštene groše, tako poštene kot kateri koli kraljar, ki so si ga prislužili v Nigeriji ali Burmi; medtem ko bi pa Voight in Lady Rhonda, kot patriotska urednica, šla do samega vruga, da služita interesom imperija, ki je za civilizacijo tako potreben.

(Se nadaljuje.)
Diplomatična zmešnjava
London. (QNA)—Izredno zamešana politična diplomatična zmešnjava je Londončanom v veliko zabavo—pojavila se je v razmerju londonske in lublinske poljske vlade.

Stefan Wilanowski, novi poslanik provizorične vlade, prej v Lublinu, zdaj v Varšavi, bi se rad vrnil v Varšavo in je zaprosil potrebno potno dovoljenje od angleškega ministrstva za zunanje zadeve. Kot vzrok je navedel potrebo, prejeeto od predsednika lublinsko-varšavske vlade Osuhka-Morawskega.

Toda angleško zunanje ministrstvo tega gospoda uradno sploh ne pozna, kajti v Londonu je priznava le poljska vlada v izgnanstvu. Poljska vlada v izgnanstvu pa ne ve ničesar—vsaj uradno—o vladi v Lublinu, oziroma Varšavi.

Angleško zunanje ministrstvo je odgovorilo Wilanowskemu, da si mora preskrbeti dovoljenje najprej pri poljski vladi v izgnanstvu. Verjetno je, da bo moral Wilanowski še dolgo čakati v Londonu, kajti on tudi ne more vložiti prošnje pri vladi v izgnanstvu, katere njegova vlada ne priznava.

Ne samo Nemčija, marveč tudi Anglija je v tej vojni sgrajala velike podzemne tovarne, ki so varne pred bombnimi napadi. Notranost ene takih tovarn v Angliji kaže gornja slika. Nekoč je bil tukaj velik kamolom, v katerem je vlada pred petimi leti sgrajala tovarno in zakrila s zemljo. Na površini je zdaj polje, s čevljev globoko pa tovarna, v kateri izdelujejo letalske stroje. Če se bodo take tragedije še ponavljale, bodo ljudje morali graditi tudi mesta pod zemljo.

Vojski rdeče armade v Budimpešti nasakakujejo razbite sovražniške vojske. Nekoč lepo ogrsko prestolno mesto je danes skoraj sama razvalina.

Kaj nam je povedal fuehrer?

Napisal Donald Bell
(Nadaljevanje in konec)

Dobro bo, ako si ogledamo tudi Hitlerjeve križe in težave in izkušnje ob koncu prve svetovne vojne. Bil je vojak in ob koncu leta 1918 s svojim polkom nekje na severnem delu zapadne fronte. V svoji knjigi "Mein Kampf" opisuje Hitler, kako so angleški topovi obstreljevali nemške pozicije: "Že proti polnoči se je onesvestilo precej našega moštva in mnogi se niso nikdar več zbudili. Proti jutru je tudi mene prišlo. Stresale so me bolečine, ki so postojale hujše vsake četrte ure. Ob sedmih zjutraj sem se podal nazaj, opotekal sem se in nogo so se mi opletale, oči so me škelele, ko sem odnašal v ozadje svoje zadnje poročilo v tej vojni. Nekaj ur pozneje so me pekle oči, kot da so žarela oglja—vse se je stemnilo okrog mene. Tako sem bil poslan v bolnišnico v Passewalku v Pomeraniji."

Izkazalo se je pozneje, da je bil Hitler zares v omenjeni bolnišnici in da je bil začasno slep. Toda Hitler je razlagal svojo očesno bolezen čisto drugače kot zdravniki, ki so ga zdravili. Hitler trdi, da je bila njegova bolezen posledica obstreljevanja s strupenimi plini, toda ne more biti res, kajti nikdar ni bilo dokazano, da so Angleži s plini obstreljevali dotični sektor fronte. Zdravniki bolnišnice v Passewalku pa trdijo, da je bilo oslepljenje posledica histerije in polne duševne prostracije.

Nekaj tednov pozneje je bil Hitler zopet na nogah in vid se mu je povrnil. Priznal je, a karavno ne v svoji knjigi "Mein Kampf"—da je bil zlomljen. To priznanje je podal na najvišjem sodišču v Lipskem leta 1924. Ko je Hitler ležal v bolnišnici, še pred razsulo, je slišal nemške mornarje, ki so se razgovarjali o tem, da se bodo uprli. Pred sodiščem je izjavil Hitler naslednje: "Nisem jih naznanil, ker mi je bilo jasno, da je bil končni polom blizu." Ko je pozneje zares prišlo do tega poloma, se je Hitler opomogel in ni hotel več priznati, da je bila borba izgubljena. On sam osebno se ni predal, temveč se je odločil, kot pravi v "Mein Kampfu", da se bo posvetil politiki.

Kot sem pokazal v svojem zadnjem članku, je Hitler leta 1944 poleti zopet doživel živčni zlom, a si je zopet opomogel in je zdaj pripravljen, da se posveti politiki v povojnem svetu. Hitler ne more in ne bo nikdar veroval, da bo poraz v vojni začetil enkrat za vselej usodo Nemčije. Posvetil se bo torej s svojimi bogatimi izkušnjami isti nalogi, katero je prevzel po prvi svetovni vojni. To je vtis, ki se mi je rodil pri čitanju njegovega govora od 30. januarja 1945.

Nikjer v tem govoru Hitler ne govori o vojaški zmagi, temveč le še o končni zmagi. Nikjer ne pravi, da bo Berlin rešen, ali da bodo nemške armade ustavile zaveznike na vzhodu ali na zapadu. Nobene besede o rezervah ali novem tajnem orožju. Ko ne govori več o vojaški sili Nemčije, kaj je njegovo "jamstvo končne zmage"?

To jamstvo je Hitlerju danes "neupogljiva volja in sveta odločnost"—to so besede, katere bi bil mogel izgovoriti kateri koli vodja podtalnega gibanja v Evropi. Hitler obljublja, da "bo šel po tej poti v bodočih letih, ne glede na število in nevarnosti," in poziva "vse svoje sovrance, predvsem pa najstarejše naciste, naj se oborože s še bolj zagrizeno voljo, dokler ne bomo—kot smo to že prekrat storili—položili na grobove padlih venec z besedami: Pa ste vendar zmagali!"

A kdaj je Hitler to že prej storil? To je bilo v novembru 1923, po svojem ponesrečenem puču proti weimarski republiki. Njegova stranka je bila takrat razpuščena, on sam pa je moral v zapor. Deset let pozneje je bil položen tisti venec na grobove padlih nacistov. Primera je nad vse jasna. Hitler ne verjame v popolni poraz in zato tudi upa na končno zmago.

Kaj je danes njegova "končna zmaga"? Iz vsem njegovih prejšnjih govorov je jasno videti, da je Hitler prej upal na vojaško zmago. Zdaj pa govori vedno le o Evropi, ne o Nemčiji. Nemčija velja zdaj pri Hitlerju le še za edino organizirano silo Evrope. To pa je tem bolj presenetljivo, ker je Goebbels v svoji propagandi mesece in mesece le goled, da je vsa Evropa izdala Nemčijo.

Nad kom naj Evropa zmaga "končno"? Sovražnik Hitlerja je Sovjetska unija. Seveda, braniti se je treba proti zapadnim velesilam, ker so se zvezale s tem "azijskim boljševizmom". V splošnem pa Hitler zapadne zaveznike—pred vsem Veliko Britanijo—le globoko zaničuje. Po Hitlerjevem mnenju je to le vojna med sovjetsko revolucijo in Hitlerjevo protirevolucijo. Vsa ta vojna ne bo končala z vojaško zmago ali porazom. Hitler je prepričan, da mu bo lahko preprečiti po koncu vojne, da se Evropa pomiri. On celo navaja, kar je po njegovem mnenju zgodovinski zgled za to. Po njegovem ruske revolucije ni ustavil konec vojne, temveč le poraz sovjetskih čet pred Varšavo. Čim bo Sovjetska unija dovolj silna, da narekuje Evropi svojo voljo, je Hitler prepričan, da bo to tudi poskusila. Evropa pa se bo branila in zapadne velesile bodo hoteli ali nehoti morale poseči vmes.

Hitler torej misli na še eno vojno—na vojno Sovjetske Rusije proti vsemu ostalemu svetu. Njegovo preziranje za zapadne demokracije je tako veliko, da po njegovem mnenju ne bodo mogle organizirati samo te vojne na življenje in smrt. Hitler misli, da je le nacizem v stanju, da to izvede. Zategadelj je prepričan, da mu bodo anglosaške velesile morale nekoč pomagati zopet na nogo.

Le nekaj je težko razumeti. Zdaj, ko je Nemčija vojaško izgubljena, bi bilo potreba končati boje čim prej mogoče ter tako rešiti čim več nemških sil za ta bodoči svetovni konflikt. To ni Hitlerjev način mišljenja. Hitler neče, da bi boj ponehal, ker bi v slučaju, da se Nemčija preda, nastala vsaj do neke mere izmiritev ljudi in duhov. Ne Hitler hoče boj do zadnjega, boj, ki ne bo nikdar prenehal.

Hitler seveda svojih ciljev ne pove, tako da je mogoče le ugibati o njih. Po mojem mnenju bo poskušal povzročiti spopad med Rusijo in zavezniki s tem, da bo pahnul Nemčijo v tak nevzmeren kaos, da bodo intervencije v nasprotnem smislu postale neizogibne. Niti trenutka miru ne sme biti, nobenih začetkov

POROČILO PRISPEVKOV

War Relief Fund of Americans of South-Slavic Descent. 465
Lexington Avenue, New York 17, New York
Poročilo št. 7

Prispevki prejeti od 1. januarja do zaključno 31. januarja 1945:

CALIFORNIA	
San Pedro—Yugoslav American Central Council	\$ 10,000.00
San Francisco—Nabrano pri Samu Milanu	108.50
COLORADO	
Colorado Springs—Društvo 94 SNPJ (nabrata S. Kukulan in J. Vidmar):	
Po \$5.00—Stanko Kukulan, John Vidmar, Peter Vidmar, Fr. Fabjanec in Frank Stark	25.00
Po \$2.00—John Posega, John Novlan Jr. in John Bark	6.00
Po \$1.00—John Godec, Jennie Gabrovsek, Frances Stark, Martin Novlan in Frank Papiš	5.00
Nabrata Frank Klune in Mike Kaph; Viktor Omaitz	10.00
Po \$5.00—Mike Kaph, Fr. Klune, Peter Geshell, Fr. Sikole	20.00
Ludvig Sikole	2.50
Po \$2.00—Anton Skodlar, John Novlan, Matt Nagode, John Sikole, Frank Kostanc, Matt Saleman	12.00
Po \$1.00—Joe Kaph, Ann Elizabeth Geshell	2.00
ILLINOIS	
Chicago—Pauline Telac	116.50
Joseph Shine	5.00
Springfield—Društvo 567 SNPJ	21.50
INDIANA	
Gary—Frank Newell	5.00
East Chicago—Adriatic American Democratic Club	156.00
LOUISIANA	
Buras—United Committee of S. S. Americans; George Pivaich	175.00
John Vodopija	25.00
MICHIGAN	
Detroit—Dalmatinski klub Jadran	110.00
WRFASD v Detroitu	832.68
Gradski odbor IWO hrvatske sekteje	39.75
John Vranek, IWO št. 4275	10.00
Jack Kapel, IWO št. 4275	2.00
MINNESOTA	
Ironton—Poslal Anton Krmpotich	400.00
Minneapolis—Carl B. Stravs	20.00
John Jager	20.00
NEW JERSEY	
Upper Montclair—Gratia Webster	10.00
Hoboken—St. 4298 IWO—F. D. Vidolin	5.00
Local 890—poslal Bara Zoric	1,000.00
NEW YORK	
N. Y. City—Dadourian Company	1,300.00
Oton Polak	20.00
Brooklyn Slovenes	20.00
Prijatelj Glasu Naroda	106.50
Miss Roma Moore	10.00
Mrs. Bogdan Radica	50.00
Sidney Tarachow, M. D.	20.00
Zirjani in New Yorku	800.00
"Gospa od Snjega" in vaščani Kukljice	1,069.00
Krsta Mrvica	50.00
Jakov Kale	10.00
Austrian Benevolent Society	50.00
Fred Klinec	5.00
Croatian Women's Council	205.20
Brooklyn—IWO št. 2580	6.00
Home Linen Supply, Inc.	5.00
Elmhurst—Charles Eckstall nabral	12.00
OHIO	
Cleveland—Peter Petretich nabral	100.00
Matiija Cevanec	84.50
Društvo 1 SDZ	25.00
George L. Rozman	100.00
Akron—Macedonian American Peoples League of Akron	290.00
IWO št. 4011	37.50
Gatesmill—Mrs. W. D. Cooper	10.00
Manafield—Mrs. Elizabeth Shutz	20.00
PENNSYLVANIA	
Moon Run—Moonrunski Sloveni	186.30
Ambidge—Samostalna Srpska Odbrana odjel MRR	210.00
Windber—Slovensko izobraževalno društvo Vihar	168.50
Philadelphia—Croatian Beneficial Fraternity of America	390.19
Verona—Društvo 216 SNPJ	25.00
Pittsburgh—IWO št. 4014	20.50
Slovan—Sloboda št. 4356 HPB MRR	25.00
WASHINGTON	
Seattle—American Committee for Free Yugoslavia	\$2,073.66
Nabrano v Anacortesu	425.25
Nabrano v Everettu	84.00
Razno	15.50
	2,578.41
DISTRICT OF COLUMBIA	
Washington—Philip Graven	25.00
WEST VIRGINIA	
Wheeling—Nabral Andria Spehar	38.75
Emil Sertich poslal	83.00
Prejeto od Amer. Comm. for Yugoslav Relief WRFASD	9,293.90
Prejeto od Slovensko-ameriškega narodnega sveta	5,793.41
NEW YORK	
Jugoslav Seaman's Club:	
Chief Eng. Vilko Magazinic	333.34
2nd Officer Ljudevit Juretic	333.33
3rd Officer Anton Aksic	333.33
Stan Slavik, Sr. Cook	67.72
Lewis D. Orton	32.28
Od 1. jan. do 31. jan. 1945	\$ 37,498.29
Prenos skupne vsote iz poročila št. 6	293,830.23
Skupaj do 31. jan. 1945	\$331,328.52

REV. STRAHINJA MALETICH, izvršni tajnik.
ANNE S. TRAVEN, pomožna blagajnica.

organizacije. Nemške armade rilska vojna. Uporni duhovi se bodo poražene v severni Nemčiji. Nadaljevala bodo borbo v gorah južne Nemčije. Ko bodo še tam poražene, mora nastati geslo: Divide et impera.—ONA.

Ameriški vojski na otoku Luzonu, Filipini, so si poiskali zavetje pred sovražnim topovskim ognjem v bližini San Jacinta.

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

"Evo: po pravici vam povem, da ne verujem v vaše razbojnice nič bolj nego v teorije gospoda notarja."

Branjevec je vzrojil.

"Kako!" je vzkliknil. "Videli so jih v Figearcu, v Cajarcu, v Rodezu, v..."

"Kdo jih je videl?"

"Na stotine ljudi."

"Povejte koga z imenom."

"Stvar je vendar obče znana."

"Da, gospod, stvar je obče znana laži!" je neusmiljeno odvrnil kapetan. "Verjemite mi, da so lopovi, katerih se nam je bati, veliko bliže nas. Dajte nam, da se najprej začnemo o njih, in ne trapite gospoda vikonta s svojim čenčanjem."

"Poslušajte me!" je viknil notar.

Toda branjevec je bil sit omalovaževanja. Zabrnil mu je na vsa usta in vse omizje se je hrume oglašilo, ta za tega, oni za onega. Videti je bilo, da se prepričevali začenja in da bo treba iznova napraviti mir.

To se je naposled posrečilo Butonu, ki je prišlo oficirju na pomoč.

"Zdaj, ko smo vam dali govoriti, dovolite tudi meni, da povem svojo besedo," je pikro rekel kapetan, okorišča se s trenutnim premolkom. "To velja za gospoda notarja prav tako kakor za vas, gospod, ki sem pozabil vaše ime. Oba sta neboreca in nimata pojma o težavah, s katerimi se moram otepati. Toda nekaj gospodov, ki sedijo za našo mizo, je v enakem položaju kakor jaz; oni me razumejo. Kaj vam pomaga preustvarjanje sveta, če vam bodo vsako dopolno odbili kakega oficirja!"

"Odbili? Kako to?" je zavpil notar in napihnil votlo lice. "Člane odseka za..."

"Kako?" mu je kapetan brez ceremonij prestrigel besedo. "Z ostrino tankega dvorjanskega meča! Vi me seveda ne razumete; a nekaj nas je v tej sobi, ki ne moremo stopiti na ulico, ne da bi se izpostavili nevarnosti, da nas kdo opusne ali izlove."

"Tako je!" sta v en glas pritrdila dva šlijarja na spodnjem koncu mize.

"In ne samo to," je nadaljeval kapetan s čedalje večjo razvnetostjo. "Za temi izzivanja se ne skrivajo naključje, ampak dobro premišljen načrt. S tem sredstvom nas hočejo ukrotiti. Praykar sem srečal na ulici tri gospode, ki bi prisegali, da so preoblečeni učitelji borjenja."

"Pretepači!" jih je patetično obsodil notar.

"Zastran mene," je hladnokrvno rekel Hughes. "Imenujte jih kakor vam drago. Toda kaj nam je storiti? Ako ne moremo nikamor več, ne da bi se nastavliali izzivanju in dvoboju, smo razoroženi. Vse voditelje bodo pobili, drugega za drugim."

"Ljudstvo vas bo maščevalo!" je veličastno proglasil notar.

Kapetan je sklonil glavo s rameni.

"Prejubeznivi ste," je dejal.

"V tem trenutku," se je zaskrbljenim obrazom oglašil abbe Benoit, "v tem trenutku vidim samo eno pot. Rekli ste, gospod kapetan, da je več članov odseka neborec. Zakaj, vas vprašam, le zakaj naj bi se dvobojevali kdorkoli izmed nas, da ustreže nasprotnikom?"

"Bogme, videti je, da imate prav!" je odkrito pritrdil Hughes in pogledal okoli sebe, z očmi vprašujoč ostale, kaj mislijo. "Čemu naj se dvobojujejo? Za svojo osebo priznam, da mi ni bogve kaj do tega. Da nisem bojazljiv, sem dokazal drugod."

Vsi so obmolknili in neodločno pogledovali drug drugega.

"Nu," je dejal naposled kapetan, "kaj vam brani govoriti? To je resna stvar, ne šala. Zdaj nismo več svobodni plemiči, ampak vojniki pod jarmom discipline."

"Nič se ne bojte, gospod vikont!" je zdajci vzkliknil Buton. "Ljudstvo tega ne bo trpelo!"

"Da," sem rekel v zadregi, čuteč, da se vsi pogledi upirajo vame. "Toda ljudje, ki cenijo čast, gospod kapetan, ne morejo kar tako zatajiti izvestnih nazorov. S tem da prestanemo maščevati žalitve, se ponižamo v živali."

"Ne, ne, ljudstvo ne bo trpelo!" se je začelo več glasov. Za minuto se je soba napolnila z ogorčenim vzklikanjem.

"Nu," je naposled rekel kapetan, "vsekako smo opozorjeni. Kdor se bo poslej lahkomišelno dvobojeval, bo storil to s polno zavestjo, da ustreza nasprotnikom. Nadejam se, da me vsi razumete. Za svojo osebo," je dodal s kratkim smehom in skomignil z rameni, "se dam raji s palico preteptati, kakor da bi bil tako neumen in bi se bil."

DVANAJSTO POGAVLJE

Dvoboj

Seja na srečo ni dolgo trajala. Za kake pol ure prekanj in razgovorov, pri katerih sem kar moči pomagal tistim nekaj ljudem, ki so pokazali vsaj trohico zdravega razuma, so se jeli člani razhajati; nekateri so odšli po raznih nalogah in opravkih, nekateri so ostali, da bi bili pripravljeni za vse slučaje. Ker sem bil izmed tistih, ki jim je bilo ostati v hiši, sem odšel abbeja Benoita v kot in sem ga vprašal, ali je slišati iz okolice še o kakih drugih pobunah.

"Ne," je odvrnil in mi skrivaj stisnil roko. "Tako vsaj poročajo zanesljivi ljudje."

Nato je nadaljeval s pridruženim, izpremenjenim glasom, ki je pričal, da sluti mojo notranjo potrtost:

"Oh, gospod vikont, glejmo pred vsem, da ohranimo mir! Storimo v ta namen, kar je mogoče. Branimo nedolžne—vsega ostalega nam je malo mar. Zakaj vidi se mi, da bo zlo veliko večje, nego sem mislil izprva. Oklenimo se..."

Tedajci pa je umolknil in se ozrl, presenečen po vrtniti kapetana Hughesa, ki je planil v sobo tako glasno in nepričakovano, da so vsi, kar jih je bilo ostalo za mizo, nehote skočili na noge. Kapetanov obraz je bil ves v ognju in oči so se mu bliskale od gneva. Notar, ki je stal najbliže vrat, je prebledel in ga jecljivo vprašal, kaj se je zgodilo. Toda kapetan ga je zaničljivo ošinil s pogledom in stopil naravnost k meni.

"Gospod vikont," je rekel z glasom zatikajočim se od razburjenosti, "vi, ki ste plemič, me boste razumeli. Treba mi je vaše pomoči."

Strmo sem mu pogledal v obraz.

"Drage volje," sem dejal. "Za kaj pa gre?"

"Pravkar so me opsovali!" je odvrnil.

In brki so se mu divje naježili.

"Kako to?"

"Na ulici! Eden teh fičfiričev me je opsoval! Toda naučim ga! Vojnik sem, gospod in..."

"Počasi, počasi, gospod kapetan," sem rekel ves prepaden. "Preje sem vas razumel tako, da se ne bomo več dvobojevali. Posebno še vi..."

"Kakopak!"

"Rekli ste, da se daste raji s palico preteptati, nego da bi..."

"Grom in strela!" je viknil. "Kaj pa mislite! Ali menite, da nisem več plemič, če sem služil v Ameriki in ne na Francoskem?"

(Dalje prihodnjik.)

READY FOR THE TAKE-OFF FOR MANILA ATTACK

MEMBERS OF THE FLIGHT DECK CREW aboard an American carrier prepare to remove the obstructions holding the wheels of a Grumman Hellcat as it gets ready to take off for a raid on Manila. These attacks by our carrier-based aircraft paved the way for our landings on Luzon. U. S. Navy photo.

Jela se ni omožila. Po smrti svojih roditeljev je živela s staro služkinjo v podedovani hiši, opora siromakom in nesrečnikom, člana po vsej okolici.

Na vrh ceste pa je hodila vsako jutro.

Nizek, kamenit križ je dal postaviti še njen oče na onem mestu v spomin nesrečnemu Luki.

In pred tem križem je poklekala Jela še v poznih časih, ko je že osivela.

Kdorkoli jo je poznal in jo ugledal, se ji je izognil, da ne bi motil pobožne molitve in milih spominov predobre starice, ki se je tako zvesto držala obljube, dane zaročencu v srečnih mladostnih časih.

Svetlo je sijalo sonce na široko planoto kipečega valovja. Zatonsko obrežje je še objemal jutranji mrak. Bledo se je lesketala rosa na redki travi in po roboh temnozelenega listja južnih rastlin, ko so tistega jutra po prihodu sivega starca našli delavci otrplega tuljca pred križem.

Desetica je ležala na rosi trav, iztegnjena proti spomeniku.

Kmalu se zbere prestrašena množica okoli mrtveca. Dečka pošljejo v vas po župana, ki se z župnikom napoti na rečeno mesto. Pri križu ugibajo, kdo je mrlič; ali nikdo se ne more spomniti, da bi ga bil kdaj videl v teh krajih.

Ko prispe župnik z županom, umolknejo vsi. Častiti župnik pa izpregovori mirno:

"Bog ga je poklical k sebi. Milosti je iskal tujec, katerega vidimo mrtvega; najmu je križ oznanil pomilostitev! Kdorkoli si, tuji potnik, izročili te bomo posvečeni zemlji in molili, da se Bog usmili tvoje duše, zakaj iskal si pred smrtjo križa!"

Sedaj dospe tudi Jela, kakor ji je navada že štirideset let, na ono mesto in stopi pred neme gledalce.

"Jezus, vsemogočni Bog! To je Vujo!" vzklikne osupla in se za korak umakne. "Vujo, ubojica mojega ženina, morilec moje sreče!"

Vsi se čudijo in stoje prestrašeni, častiti svečenik pa izpregovori:

"Ne govori tega, dobra žena! Sedaj stoji pred višjim sodnikom, in mi smo pozabili, odpustili!" Nato se obrne do množice in nadaljuje: "Glejte to potrto ženo; Neizrečeno žalost in tujo ji je nekdanj povzročil. Vsemogočni ji je dal krepko, da je

nesrečo nosila vdano in bogoljubno. Danes pa je priča, da je divji morilec in zločinec iskal miru na zemlji! Pojdite, ponosimo mrliča na posvečeno grobišče k večnemu miru!"

Osamel stoji križ ob poti, že razpada in lišje ga pokriva. Ona, ki je vsako jutro prihajala h križu moliti, je našla mirni prostor poleg svojega zaročenca pod cipresami oroškega grobišča. Ljudje, ki hodijo mimo spomenika, ne vedo več, kaj pomeni; samo najstarejši možje še govorijo o nekdanji nesreči in žalostni smrti ljutega Vuja.

LJUBIL IN IZGUBIL

Krasno je napočilo pomladno jutro. Na lahkih perutih jutranje zarje je plaval svetli, dan proti večeru. Njegovi žarki so poljubili najprej gole vrhove strmega gorovja Biokova nad Makarsko, poleteli na rumenih oblakih po daljnem nebeškem obodu in na zapadu zlatili krajev temnomodrega neba, da je bilo videti, kakor da se tam kopičijo težki oblaki, katerih goreni robovi se žare od ognjenega sveta.

Mirno pluje ladja po šumeči stezi.

Sedaj se dvigne izza gora jutranje sonce in obseva podolgasto pogorje, katero loči od morja doleno ravnino Neretve in odbija reko proti severu. Parobrodci si išče pota po onem jarku, ki je ravno ugoden brodarstvu; zakaj Neretva je takrat čisto menjavala veliko svojo strugo.

Jasno je bilo nebo, morda že zato, ker je to njegova poletna dolžnost. Mlačni zrak, poln morskega sopuha, ni imel onega oživljajočega hladu, kakor sapa prostih dolin, kjer teče sredi zelenih goščav šumna reka. Zaman gledaš po prijaznih bregovih; vse, kar vidiš, to so zelenosivi valovi med sivozelenimi šumami šepetajočega trstja, ki se nepregledno razprostira do žolastih pečin mejnega pogorja.

Na sprednjem ladjinem oddelku sedi mož bledih lic, tožnega obraza, ali žarkih pogledov, ki poletavajo daleč v deželo. Že odkar se je zdanilo, se ni ganil z mesta. Vsa krasota sinjega morja, kjer se je odsevalo mlado jutro, mu ni mogla razvedriti duha. Nepremično je sedel kakor kip in zrl v megleno daljo.

Sedaj, ko je ladja krenila v Neretvo, zarde se mu lica, in

strastno hrepenenje mu zaneti kri v žilah.

Kdo je potnik, ne ve nikdo. V Splitu je stopil na ladjo za Metković. Ali neprestana pozornost, s katero je pregledoval okolico, je povzročila, da gleda marsikdo nanj.

Pri Fortopusu, ubožni vasi na levem bregu Neretve, obstane parobrod. Nekoliko potnikov gre z ladje. Neznani naš potnik ne odvrne oči od brega. Ali ne zanimajo ga vinogradi in njive, med katerimi se vijo jaruge polne vode, niti ne pazi na sivokamenite hiše na golem griču; pregleduje samo ljudi, prišle na breg, kakor bi iskal znanecv. Potem težko vzdihne in zre v drugo stran, kjer dviga košato smokvino drevje izmed vinskih trt zelene in plodovite veje.

Za malo časa krene ladja proti vzhodu. Enaki prizori se kažejo. Ponekod poletavajo temnosive liške in druge povodne ptice čez vodo, da se skrijejo v ločju in trstovju; ondi se vzdigne gosta jata divjih rac in zbeži na prosto mesto širnega močvirja; tam izmed trstja šine jastrebi in poleti v daljnem krogu proti jugu.

TISKARNA S.N.P.J.

—opisana v—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čestitke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojavnika daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerno. unifakno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-40 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4894

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. ročne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priložijo eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$0.50 na eno leto naročnino. Če se člani še plačujejo pri anketantu \$1.50 na tednik, se jim to priložijo k naročninu. Torej sedaj ni vročka reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini potrebno, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj zamenjati upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$0.50	Za Chicago in okolico je . . . \$1.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednika in 2.40	3 tednika in 3.90
4 tednika in 1.90	4 tednika in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$0.50	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priložite polnjam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

DALMATINSKE POVESTI

Igo Kaš

KRIŽ OB POTI

(Nadaljevanje)

"Čakaj, Jela! Samo eno besedico!"

Ne odgovori mu ničesar, temveč vesla še urneje, po Vujo spozna, da se trudi zaman, se obrne zopet do svojega čolna, zleze nanj in odjadra proti Veliki boki, iz katere je prišel.

Doma pove Jela vse na drobno očetu, in ta jo tolaži:

"Ne boj se, dete moje! Vujo se ne vrne tako hitro; zakaj morski stražniki so ga zalezli pri tihotapstvu in so mu za petami; ne bo si upal priti v vas."

Nekoliko dni pozneje sta šla zaročenca k sorodnikom onstran zaliva. Krašen večer je bil, ko sta se vračala po cesti domov. Vsa zatopljena v razgovor niti ne zapazita, kako ju gledajo iz za gostih oljk sovražne oči. — Kakor krovi volk okoli staj, da ugrabi svoj plen, tako se je skrivaj Vujo po zatijjih od onega popoldne, ko je na morju srečal Jelo in se spril z njo.

Sedaj ju je uzrl, ona, katere črti iz dna srca, in hodil za njima po bregu, kjer so ga krile stare oljke.

Na vrhu, kjer se odpira razgled po morju, v gruško pristanišče in zelene otoke, sta postala v živahnem pogovoru. Po globokem jarku prilze Vujo kakor zver. Svetel nož skriva za hrbtom, poklekne blizu ceste za zidom in gleda srečna zaročenca, trepetaje od jeze.

Ravno položi Luka roko Jeli okoli pasa, ko skoči Vujo kakor besen k njima in zasadi Luki nož v prsi tako silno, da se pri tej priči zgudi na tla; Jelo pa zgrabi in jo odnese na obrežje.

Na bregu stoje velikanse pečine, ki zakrivajo male otline proti morju in proti kopnini. Semkaj položi Vujo omedlelo dekle na pesek, potem prinese v čepici vode in ji pokropi lice. Za nekoliko časa se Jela zave in izpregleda. Toda ko uzre Vuja, zamiži in vpraša plaho: "Kje je Luka?"

Vstaja, ali on jo iznova potisne na tla.

"Miruj," ji zapove mračno. "Luka je šel domov, in Vujo je pri tebi. Luka te je izročil meni, in ako se čutiš krepko, pojdi; tu doli čaka moja ladja. Odvedem te iz tega kraja, zakaj moja moraš biti."

Ni ji vreden odgovora.

Ali Vujo jo prime za roko, da bi jo odvedel siloma. Jela ga pahne od sebe, poskoči na noge ter hoče uteči—toda Vujo jo vleče za sabo do morja. Vname se strašen boj, dokler dekle ne obledi brez zavesti.

Nasilnika so bržkone preplašili mimo veslajoči ljudje, zakaj pripovedovali so kasneje prebivalci iz Trstena, da so čuli vrišč in vpitje, toda ko so prišli do proda, da se ni oglašila živa duša, akoravno so klicali. Napotili so se dalje, ko ni bilo odgovora. Ob bregu je veslal po temini čoln, čigar gospodar je pozorno ribaril. Tedaj so pomirjeni odšli, misleč, da so se motili, ali da so dečki igraje lovili in rogovili po brežnih skalinah.

Gotovo je bilo tedaj, ko je Vujo srečnejšega tekmeča zavratno ubil ter hotel ugrabiti ter odvesti Jelo. Ali kjerkoli so ga zasledovali, nikjer niso ničesar zvedeli o njem. Saj ga tudi tačas, ko se je zvršilo zločinstvo, nikdo ni videl v tej krajini.

YANKS SCAN FATED ENEMY TOWN

CAMOUFLAGED IN WHITE against the snow, Yanks of a patrol entering Brachelen, in Germany, crouch warily and give the situation a final once-over before advancing among the houses. Aided by tanks and Scottish troops, Americans took the town and several others in a recent general attack. Signal Corps Radiophoto.